

متن پرسش

عرض سلام و ادب خدمت استاد طاهرزاده بزرگوار: بنده دانشجوی علوم اجتماعی دانشگاه تهران و مشغول انجام پروژه ای هستم که جهت تبیین جایگاه و اهمیت پدیده ی پیاده‌روی در ایام اربعین حسینی و همچنین آسیب شناسی و ارائه راهبرد چگونگی نقش آفرینی و استفاده از این جریان عظیم در لایه های عمومی و تخصصی به متولیان امر؛ در حال انجام است. در این مسیر پیچیدگی هایی وجود دارد که دانستن حقایق روایی و تاریخی، به روشن شدن آن ها و اتخاذ تصمیمات صحیح کمک شایانی خواهد نمود. لذا خواهشمندم جهت تقویت غنای بحث، در این بحث مشارکت فرمایید. ضمن قدردانی از فرصتی که برای مطالعه و پاسخگویی اختصاص داده اید، سوالات در دو بخش الف و ب به شرح زیر به استحضار می رسد: الف) بر طبق (اولا روایات و ثانيا سیره معصومین علیهم السلام)؛ ۱. با توجه به اختلاف نظر تواریخ در مورد حرکت اهل بیت علیهم السلام از شام به مدینه؛ آیا کاروان اسرا، در این مسیر از کربلا هم گذشتند؟ آیا رسیدنشان به کربلا در روز اربعین بوده است؟ آیا در بازگشت از شام به کربلا، مسیر را پیاده طی کردند؟ ۲. آیا تاکیدی بر پیاده‌روی و ترک مَرکب برای زیارت معصومین علیهم السلام وجود دارد؟ اینکه در روایات به ازای هر قدم که برای زیارت برداشته می شود، ثوابی معین شده؛ می تواند مقصود اولاً ترویج نفس زیارت، ثانيا افزایش عظمت میزان ثواب با کوچکترین مقیاس زمانه باشد. قدم مقیاسی برای تقسیم مسافت خانه تا حرم است؛ و الا فرقی نمی کند این گام ها با پای انسان طی شود، با اسب و یا با وسایل نقلیه ی امروزی. چنانکه در روایت هشتم از باب چهل و نهم کامل زیارت، می بینیم که قدم برداشتن و اسب راندن در عرض هم آمده است. تاکید ویژه بر پیاده‌روی زمانی معلوم می گردد که در مقام مقایسه حالت پیاده با حالت سواره باشند و اجر پیاده‌روی را بیشتر بدانند. اما ما در سایر روایات نیز چنین مقایسه ای نمی بینیم، بلکه نهایتاً علاوه بر سفر پیاده به سفر سواره هم اشاره شده و برای هرکدام نوعی از اجر معین شده که قابل مقایسه نیست و گویی بیشتر می خواهد بگوید هر کس هرطور می تواند به زیارت برود و مثلاً نداشتن مَرکب باعث ترک زیارت نشود. ۳. اگر چنین تاکیدی وجود دارد؛ هدف از تاکید بر عملی چون پیاده‌روی، در کنار سایر اعمال زیارت معصومین علیهم السلام چیست؟ ۴. پیاده‌روی برای زیارت تمام ائمه اطهار علیهم السلام سفارش شده است و یا فقط بر روی پیاده‌روی برای زیارت امام حسین علیه السلام، تاکید شده است؟ ۵. در پیاده‌روی به قصد زیارت سید الشهداء علیه السلام، فرقی بین زمانهای خاص با سایر اوقات است؟ و مشخصاً اربعین امتیازی بر اوقات خاص دیگر چون عاشورا و سایر اوقات عام دارد؟ ۶. سیره یا واقعه ای از پیاده‌روی معصوم برای زیارت اباعبدالله علیه السلام وجود دارد؟ اگر وجود دارد، معمولاً این

مسافت چه مقدار بوده است؟ آیا هر چه میزان پیاده‌روی بیشتر باشد بهتر است؟ ۷. چرا زیارت امام حسین علیه السلام افضل اعمال اکثر زمانهای خاص است؟ دلیل وعده پاداش های عظیم برای زیارت ایشان چیست؟ ۸. زیارت اربعین چرا جزء پنج نشانه ی شیعه قلمداد شده است؟ آیا بین زیارت از راه دور و نزدیک تفاوتی وجود دارد که زائران مشقت و سختی راه و شلوغی را به جان می‌خرند؟ ۹. آیا میان پیاده‌روی فردی و جمعی تفاوتی وجود دارد؟ همراه نمودن خانواده در این پیاده‌روی ممدوح است؟ ۱۰. در زمان ائمه علیهم السلام، مانند امام صادق علیه السلام، آیا نسبتی میان شناخت امام حسین علیه السلام و مردم جهان در آخرالزمان بیان شده است؟ ۱۱. آیا سرّ خاصی در عدد چهل، نهفته است؟ ۱۲. در مجموع آیا ظرفیت پیاده‌روی اربعین، ظرفیت ویژه ی معرفی شده از سوی معصومین علیهم السلام است یا خودبخود توسط شیعیان ایجاد شده است؟ آیا اربعین کربلا، نشان از میعادی خاص دارد؟ ۱۳. آیا منزلت و اجر خدمت به زوار، بالاتر از پیاده‌روی و یا زیارت است؟ (ب) به نظر شخصی جنابعالی؛ ۱. هر کدام از هفت سوال بخش اول. ۲. آیا میان (اربعین، تمدن سازی و ظهور ارتباط ویژه ای وجود دارد؟ ظرفیت اربعین چطور می‌تواند در خدمت تمدن سازی و زمینه سازی ظهور قرار گیرد؟ ۳. آن قالبی که در این پدیده معنوی حرکت به سمت معصوم علیه السلام موضوعیت بیشتر دارد، چیست؟ (پیاده‌روی، اجتماع عظیم، ارتباطات، بین المللی بودن و...) ۴. فرهنگ این پدیده به تدریج و خودجوش توسط مردم و نهادهای عراق، ایران و سایر کشورها در حال ساخته شدن است. برای فرهنگ سازی و هنجارسازی زائرین، روی کدام محورهای محتوایی تمرکز بیشتری باید نمود؟ ۵. آیا مردم ایران و عراق (چه از جهت تاریخ شیعه، چه از جهت مردم شناسی فعلی و چه از جهت ماموریت نهایی) شباهتی با هم دارند؟ ۶. ابعاد اجتماعی پدیده پیاده‌روی اربعین چیست؟ ۷. تبادلات فرهنگی این پدیده، تا چه حد برای مردم ایران، عراق و سایر کشورها فرصت و تا چه حد چالش است؟ ۸. مهم ترین برنامه ریزی دشمن، برای انحراف این مسیر از جریان اصلی خود، چه چیزهایی می‌تواند باشد؟ ۹. با وجود اتفاقات منطقه و وضعیت مستضعفین جهان، اربعین چه نقشی می‌تواند ایفا کند؟ ۱۰. اهمّ آسیب شناسی وضعیت فعلی پیاده‌روی اربعین در ابعاد (زائرین، نهادهای رسمی و گروههای خودجوش مردمی) چیست؟ ۱۱. در دو سال اخیر در ایام اربعین، بدلیل استقبال گسترده زائرین، شاهد راه اندازی کاروان توسط افراد کم تجربه، سفرهای انفرادی بسیار و ورود بسیاری از نهادها و گروههای مردمی ایرانی، برای خدمت رسانی (فرهنگی، بهداشتی یا تغذیه ای) در خاک عراق بوده ایم. این عرصه با چه فرصت ها و تهدیداتی روبروست؟ ۱۲. آیا شبیه سازی پیاده‌روی اربعین در ایام نیمه شعبان، عرفه، ۲۹ صفر و... را توصیه می‌فرمایید؟ ۱۳. آینده پژوهی این جریان چطور است؟ ۱۴. چه وظیفه و راهکارهایی برای (زائرین عمومی، نهادهای رسمی و گروههای خودجوش مردمی) در این حوزه پیشنهاد می‌دهید؟

باسمه تعالی: سلام علیکم: ۱- در این مورد اختلاف است. اگر بپذیریم اهل البیت «علیهم السلام» بیش از ده روز در شام نبوده‌اند، می‌توان پذیرفت برگشت آن‌ها به مدینه با زیارت حضرت سیدالشهداء «علیه السلام» در اربعین اول واقع شده است و مسلم این حرکت به صورت پیاده نبوده است ۲- در هر حال روح روایات، نظر مثبتی نسبت به پیاده‌رفتن دارد، حتی با داشتن مرکب در آن حدی که در مورد سفر حج با این که سؤال کننده از رسول خدا «صلوات الله علیه» پرسش می‌کند که مرکب برای سفر دارم، پیامبر خدا (ص) می‌فرماید: «مَا عُيِدَ اللَّهُ بِشَيْءٍ أَشَدَّ مِنَ الْمَشْيِ إِلَى بَيْتِهِ» [۱] خداوند به چیزی به اندازه پیاده روی به سوی مسجد الحرام عبادت نشد. درست است که در قدیم ماشین نبود، اما اسب تیزرو بود، ولی باز مردم به جهت توجه به آن روایت و روحیه ی صبر بر سختی‌ها، پیاده به خانه ی خدا یا زیارت ائمه علیهم السلام می‌رفتند، چون در روایت هست برای هر قدمی ثواب می‌نویسند. حضرت امام خمینی «رضوان الله تعالی علیه» به هنگام دیدار از جانبازان قطع نخاعی وقتی به استقبال آن‌ها رفته بودند، قدم‌های خود را کوتاه برمی‌داشتند، چون می‌دانستند به تعداد قدم‌هایشان حسنه خواهند داشت. در هر حال حرف بنده این است:

پس از فتیله ی ابریشمی چراغ مساز

حضور دل نتوان یافت در لباس حریر

وقتی روشن شد با رفاه نمی‌توان به نتیجه رسید و رفاه، ابتدا موجب غفلت از مرگ می‌شود و سپس مرگ را سخت‌تر می‌کند پس برای خوب زندگی کردن و راحت مردن، باید سختی کشید، چرا که:

هر که اندر بند تن شد، جان نبرد

هر که شیرین زیست، آخر سخت مُرد

هنر خوب مردن مربوط به کسانی است که هم زندگی دنیایی را می‌شناسند و هم بعد از این زندگی را، و تنها ملت‌های خدادوست هنر خوب مردن را یافته‌اند. ۳- طبق آن روایت، پیاده‌رفتن روحیه‌ی رفاه‌طلبی را تقلیل می‌دهد ۴- آنچه برای ما تأکید شده در مورد زیارت حضرت سیدالشهداء «علیه السلام» و حج است ولی شاید بتوان آن‌را به سایر زیارات نیز سرایت داد ۵- نفس پیاده‌روی یک ثواب دارد و زیارت اربعین، ثواب دیگر. خوش‌سلیقگی را ببین که چگونه عده‌ای این دو را با هم جمع کرده‌اند ۶- نفس پیاده‌روی مطلوب است. هرکس مطابق موقعیت خود ۷ و ۸ این‌ها سؤالاتی نیست که مربوط به من و شما باشد، حکمتی است در نزد اولیاء معصوم ۹- همراه نمودن خانواده، حرکت را همه‌جانبه به میدان می‌آورد ۱۰- نمی‌دانم ۱۱- نمی‌دانم ۱۲- کار زیبایی است ۱۳- عرایضی در رابطه با نسبت پیاده‌روی اربعین و تمدن‌سازی، قبلاً شده است. خوب است به آن رجوع فرمایید. شاید متن نوشتاری آن را در قسمت یادداشت ویژه ببابید. اجازه دهید همین اندازه بس باشد وگرنه فرصت زیادتری نیاز است که بنده از جوابگویی به سایر سؤالات باز می‌مانم به‌خصوص که جواب‌دادن به بعضی از سؤالات، اهمیت چندانی ندارد. موفق باشید

[١] (٢) - شيخ صدوق، الخصال، ج ٢، ص ٦٣٥.